

طراحی آموزشی

راهنمای عمل در کلاس درس

محسن بیات

(دانشجوی دکتری دانشگاه تربیت مدرس)

انتشارات آوای نور

سرشناسه	:	بیات، محسن، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور	:	طراحی آموزشی راهنمای عمل در کلاس درس / محسن بیات.
مشخصات نشر	:	تهران : آوای نور، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	:	۳۸۴ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۴۰-۹
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	نظام‌های آموزشی -- طرح و برنامه‌ریزی
موضوع	:	Instructional systems -- Design
موضوع	:	برنامه‌ریزی آموزشی
موضوع	:	Educational planning
موضوع	:	نظام‌های آموزشی -- ارزشیابی
موضوع	:	Instructional systems -- Evaluation
موضوع	:	تدریس اثربخش
موضوع	:	Effective teaching
موضوع	:	تدریس -- ارزشیابی
موضوع	:	Teaching -- Evaluation
رده بندی کنگره	:	۱۳۹۶ ۴ ط ۹ ب / ۳۸ / ۱۰ ۲۸ LB
۰۰۰ - ۰۱۱ - ۰۰۱	:	۳۳ / ۳۷۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / دورنگار: ۶۶۴۸۰۸۸۲

طراحی آموزشی راهنمای عمل در کلاس درس

تالیف: محسن بیات

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۳۴۰-۹

قیمت ۳۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۳
بخش اول: اقدامات قبل از تدریس.....	۱۹
فصل اول: اقدامات قبل از تدریس: تحلیل مخاطب/فراگیر/شاگرد.....	۲۱
مقدمه.....	۲۳
تحلیل ویژگی‌های روانشناختی فراگیران.....	۲۵
رشد روانی-اجتماعی.....	۲۵
رشد اخلاقی.....	۳۰
رشد شناختی.....	۳۴
کاربرد نظریه‌ی رشد شناختی پیازه در آموزش.....	۳۸
کاربرد نظریه‌ی رشد شناختی ویگوتسکی در آموزش.....	۳۹
فرم تحلیل ویژگی‌های روانشناختی فراگیران.....	۴۱
تحلیل ویژگی‌های فردی فراگیران.....	۴۲
فرم‌های تحلیل ویژگی‌های فردی فراگیران.....	۵۹
تحلیل ویژگی‌های اختصاصی فراگیران.....	۶۲
مروری بر فصل.....	۶۹
فصل دوم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین/تحلیل و طبقه بندی اهداف آموزشی... ..	۷۱
مقدمه.....	۷۳
تحلیل آموزشی و تعیین و طبقه بندی اهداف آموزشی.....	۷۴
گام اول تحلیل آموزشی: تعیین موضوع/نوع موضوع آموزش/تدریس.....	۷۶
گام دوم تحلیل آموزشی: تحلیل موضوع و تعیین اجزاء تشکیل دهنده محتوا.....	۷۷
گام سوم تحلیل آموزشی: تعیین هدف نهایی/کلی آموزش/تدریس.....	۸۰
گام چهارم تحلیل آموزشی: تعیین اهداف خرد/مرحله‌ای.....	۸۰
گام پنجم تحلیل آموزشی: تعیین/طبقه بندی اهداف آموزشی عینی/عملکردی.....	۸۱
گام ششم تحلیل آموزشی: تعیین ترتیب و توالی آموزش/تدریس.....	۱۰۰
گام هفتم تحلیل آموزشی: تعیین وسنجش ویژگی‌های ورودی.....	۱۰۲
گام هشتم تحلیل آموزشی: تعیین نقطه‌ی آغاز آموزش/تدریس.....	۱۰۳
مروری بر فصل.....	۱۰۵

فصل سوم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین روش‌های آموزشی متناسب با اهداف

آموزشی.....	۱۰۷
مقدمه.....	۱۰۹
انواع روش‌های آموزشی.....	۱۱۰
انتخاب روش‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی شناختی،روانی-حرکتی وعاطفی.....	۱۱۵
روش‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی شناختی.....	۱۱۵
روش‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی روانی-حرکتی.....	۱۲۱
روش‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی عاطفی.....	۱۲۲
مروری بر فصل.....	۱۴۱

فصل چهارم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین رسانه/رسانه‌های آموزشی متناسب با

اهداف آموزشی.....	۱۴۳
مقدمه.....	۱۴۵
انواع رسانه‌های آموزشی مورد استفاده‌ی معلم در کلاس درس.....	۱۴۶
طبقه بندی رسانه‌های آموزشی.....	۱۴۹
عوامل موثر بر انتخاب رسانه‌های آموزشی توسط معلم/مربی.....	۱۶۸
انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با اهداف حیطة‌ی شناختی،عاطفی وروانی-حرکتی.....	۱۷۶
انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی روانی-حرکتی.....	۱۷۶
انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی شناختی.....	۱۷۷
انتخاب رسانه‌های آموزشی متناسب با حیطة‌ی عاطفی.....	۱۷۷
اقدامات معلم در انتخاب رسانه‌های آموزشی.....	۱۷۸
مروری بر فصل.....	۱۷۹

فصل پنجم: اقدامات قبل از تدریس: انتخاب منابع آموزشی.....

مقدمه.....	۱۸۳
انواع منابع آموزشی.....	۱۸۴
فضای آموزشی.....	۱۸۴
وسایل کمک آموزشی.....	۱۸۵
گروه‌های یادگیری.....	۱۸۷
زمینه‌ی انتقالی.....	۱۸۹
مروری بر فصل.....	۱۹۰

فصل ششم: اقدامات قبل از تدریس: تعیین روش‌های ارزشیابی متناسب با اهداف

آموزشی.....	۱۹۱
مقدمه.....	۱۹۳
اقدامات قبل از تدریس: ارزشیابی آغازین.....	۱۹۴
اقدامات حین تدریس: ارزشیابی تکوینی.....	۱۹۶
اقدامات حین تدریس: ارزشیابی تشخیصی.....	۱۹۷
اقدامات بعد از تدریس: ارزشیابی پایانی/تراکمی.....	۱۹۹
انواع روش‌های ارزشیابی.....	۲۰۰
روش‌ها/آزمون‌های مداد-کاغذی.....	۲۰۰
روش‌ها/آزمون‌های عملکردی.....	۲۰۷
روش‌های مبتنی بر سنجش مشاهده‌ای.....	۲۱۱
روش‌ها/آزمون‌های غیرمشاهده‌ای.....	۲۱۴
انتخاب روش‌های سنجش و ارزشیابی متناسب با اهداف حیطه‌ی شناختی، روانی-حرکتی و عاطفی.....	۲۱۷
انتخاب روش‌های ارزشیابی متناسب با حیطه‌ی شناختی و سطوح آن.....	۲۱۷
انتخاب روش‌های ارزشیابی متناسب با حیطه‌ی روانی-حرکتی.....	۲۱۸
انتخاب روش‌های ارزشیابی متناسب با حیطه‌ی عاطفی.....	۲۱۹
مروری بر فصل.....	۲۲۰

بخش دوم: اقدامات حین تدریس: طراحی سناریوی آموزشی و اجرای آموزش . ۲۲۷

فصل هفتم: اقدامات حین تدریس: طراحی درسنامه و سناریوی آموزشی.....	۲۲۹
مقدمه.....	۲۳۱
طراحی درسنامه‌ی آموزشی/ تدریس.....	۲۳۳
طراحی سناریوی آموزشی/تدریس/الگوی سناریوی تدریس اثربخش.....	۲۳۷
مرحله اول: فعال سازی.....	۲۴۰
گام اول سناریوی تدریس اثربخش: فعال سازی روانی-انگیزشی.....	۲۴۰
گام دوم سناریوی تدریس اثربخش: فعال سازی ذهنی.....	۲۴۴
مرحله دوم: تدریس.....	۲۵۳
گام سوم سناریوی تدریس اثربخش: تدریس.....	۲۵۳
مرحله سوم: کاربرد.....	۲۶۶
گام چهارم سناریوی تدریس اثربخش: کاربرد.....	۲۶۶
گام پنجم سناریوی تدریس اثربخش: مربی‌گری.....	۲۷۳
مرحله چهارم: تلفیق.....	۲۷۷

۲۷۷	گام ششم سناریوی تدریس اثربخش: تلفیق
۲۸۶	گام هفتم سناریوی تدریس اثربخش: ارزشیابی
۳۰۲	مروری بر فصل
۳۰۵	فصل هشتم: اقدامات حین تدریس: اجرای آموزش/تدریس
۳۰۷	مقدمه
۳۰۸	ابعاد تدریس با کیفیت
۳۰۸	تدریس از جنبه کاری
۳۰۹	تدریس موفق
۳۰۹	تدریس خوب
۳۱۰	تدریس با کیفیت
۳۱۲	عوامل موثر بر اجرای اثربخش تدریس در کلاس درس
۳۱۳	اصول و عوامل آموزشی
۳۱۷	اصول و عوامل انگیزشی
۳۲۲	اصول و عوامل ارتباطی
۳۳۰	مروری بر فصل

بخش سوم: اقدامات بعد از تدریس: ارزشیابی و اصلاح و بازنگری ۳۳۱

۳۳۳	فصل نهم: ارزشیابی آموزشی/اصلاح و بازنگری
۳۳۵	مقدمه
۳۳۶	ابعاد ارزشیابی آموزشی
۳۳۶	ارزشیابی اثربخشی آموزشی
۳۵۵	ارزشیابی کارآمدی/کارایی آموزشی
۳۵۹	ارزشیابی جذابیت آموزشی
۳۶۳	اصلاح و بازنگری
۳۶۳	اصلاح و بازنگری سیستم آموزشی براساس اطلاعات حاصل از ارزشیابی اثربخشی آموزش
۳۶۴	اصلاح و بازنگری سیستم آموزشی براساس اطلاعات حاصل از ارزشیابی کارایی/کارآمدی آموزش
۳۶۵	اصلاح و بازنگری سیستم آموزشی براساس اطلاعات حاصل از ارزشیابی جذابیت آموزش
۳۶۷	مروری بر فصل
۳۶۹	ضمیمه
۳۸۱	مراجع فارسی
۳۸۳	مراجع انگلیسی

پیشگفتار

همانطور که یک معمار، پیش از اقدام به ساختن یک ساختمان، نقشه‌ای برای آن طراحی می‌کند، معلم نیز باید پیش از اقدام به آموزش، نقشه‌ی فعالیت‌های یاددهی-یادگیری را طراحی کند. زیرا در غیر این صورت، فرایند آموزش و تدریس، بدون قصد و هدف، و افسار گسیخته پیش می‌رود و تعیین اثربخش بودن یا نبودن آن بسیار دشوار است. طراحی آموزشی به عنوان یک حیطه‌ی علمی، می‌تواند تضمین کننده‌ی کارآمدی و اثربخشی آموزش در هر زمینه‌ای که اتفاق می‌افتد باشد. این حیطه‌ی علمی و دست آورده‌های آن می‌تواند به دست اندرکاران تعلیم و تربیت در حل مسائل آموزشی و بهبود فرایند تعلیم و تربیت کمک کند. امروزه تکنولوژی آموزشی هم در نهادهای رسمی مانند تعلیم و تربیت (آموزش و پرورش و آموزش عالی) و هم در سایر نهادها، سازمان‌ها و ارگان‌های تجاری، صنعتی، خدماتی و نظامی که به هر شکل با آموزش سروکار دارند مورد توجه و اقبال بیشتری قرار گرفته است. طراحی آموزشی به عنوان یکی از شاخه‌های رشته‌ی تکنولوژی آموزشی یا عناصر تشکیل دهنده‌ی آن، در حال گسترش و تکامل و تبدیل شدن به یک حیطه‌ی علمی مستقل است. سازمان‌ها، نهادها و ارگان‌هایی که به دنبال کیفیت بخشیدن به خدمات و بهبود عملکرد سازمان و پاسخگو ساختن آن در قبال تغییرات و تحولات روز افزون علمی، فرهنگی، و اقتصادی جامعه هستند، این رشته‌ی علمی را ارج نهاده و از منافع آن بهره مند می‌شوند.

با توجه به اهمیت روزافزون طراحی آموزشی و همچنین عدم وجود منبعی غنی و کاربردی در زمینه طراحی آموزشی که مبتنی بر شرایط و مقتضیات واقعی کلاس درس و بخصوص تعلیم و تربیت (بالاخص آموزش و پرورش) بوده و دربرگیرنده‌ی نگرشی جامع و کامل به حیطه‌ی علم آموزش و کارکردهای رشته‌ی تکنولوژی یا طراحی آموزشی باشد، ضرورت وجود منبعی در زمینه‌ی طراحی آموزشی که در آن کارکردهای علم آموزش در کل فرایند طراحی، اجرا و ارزشیابی به طور عملی، کامل و جامع مورد بررسی قرار گرفته باشد و بتواند راهنمایی عملی برای معلمان و دست اندرکاران تعلیم و تربیت جهت پیاده‌سازی علم آموزش و طراحی آموزشی در زمینه‌ی کلاس درس باشد احساس می‌شود.

ویژگی‌های کتاب

هدف این کتاب، آموزش طراحی آموزشی بر اساس الگویی خاص نیست، بلکه هدف، کمک به درک و فهم و کاربرد "علم آموزش" و طراحی آموزشی در کلاس درس است. ما به منظور دستیابی به این هدف، الگوی طراحی آموزشی ایشور را به عنوان چارچوب سیستماتیک طراحی آموزشی انتخاب کرده‌ایم. هینیچ، مولندا، راسل و اسمالدینو، الگویی ارائه داده‌اند که به الگوی ایشور (ASSURE) شهرت یافته است (گوستافسون و برنچ، ۱۹۹۷). ایشور، سرواژه‌ی اصطلاحاتی است که مراحل یا مولفه‌های این الگو را شکل می‌دهند: (۱) تحلیل یادگیرنده، (۲) بیان هدف‌های آموزشی، (۳) انتخاب روش‌ها، رسانه‌ها، و مواد آموزشی، (۴) کاربرد رسانه‌ها و مواد آموزشی، (۵) جلب مشارکت یادگیرندگان و (۶) ارزشیابی، بازنگری آموزش. طراحان این الگو معتقدند که با استفاده از آن می‌توان از اثربخشی آموزش اطمینان حاصل کرد. الگوی هینیچ و همکاران یک راهنمای عملی برای طراحی و اجرای آموزش است که فرض اولیه‌ی آن ضرورت بهره‌گیری از رسانه‌های آموزشی در فرایند آموزش و تدریس است. این الگو مختص آموزش موضوع خاصی نیست. طراحان این الگو اظهار کرده‌اند که از آن می‌توان برای تدریس در آموزش عمومی، همچنین کارآموزی در محیط‌های تجاری، صنعتی و تربیت نیروی انسانی استفاده کرد. سادگی آن امکان استفاده‌ی افراد مبتدی در طراحی آموزشی و معلمان یا مربیان را فراهم می‌سازد. هرچند این الگو به عنوان یک الگوی طراحی

آموزشی معرفی شده است، لیکن فرایند طراحی، توسعه و اجرای آموزش را با یکدیگر ترکیب می‌کند. یکی از ویژگی‌های این الگو، توجه به نقش فعال یادگیرندگان و فراهم کردن بستر مشارکت آنان در فرایند تدریس و یادگیری است.

همانطور که گفته شد در الگوی **اِشور**، فرایند طراحی، توسعه و اجرای آموزش با هم ترکیب شده است. ما به منظور وضوح بخشیدن به فرایند سیستماتیک طراحی آموزشی (طراحی، اجرا و ارزشیابی)، سهولت بخشیدن به کاربرد الگو، و انطباق با شرایط کلاس درس، عناصر الگو را از هم تفکیک ساخته‌ایم. دلایل تفکیک فرایند **ISD** مستتر در الگوی **اِشور** را می‌توان موارد زیر برشمرد:

(۱) سهولت مطالعه، درک و فهم و کاربرد فرایند سیستماتیک طراحی، اجرا و ارزشیابی و کاربرد آن

(۲) ضرورت داشتن نگرشی جامع و کامل به علم آموزش و طراحی آموزشی توسط معلم یا مدرس

(۳) دربرگرفتن همه ارکان یا کارکردهای اصلی رشته‌ی تکنولوژی یا طراحی آموزشی

(۴) ترویج نگرش سیستماتیک به امر آموزش و یاددهی-یادگیری

از ویژگی‌های دیگر این کتاب، استفاده از نظریه‌ی اصول اولیه‌ی آموزشی و چهار مرحله‌ی آموزش اثربخش دیوید مریل در چارچوب سیستماتیک الگوی انطباق یافته‌ی **اِشور**، به عنوان راهبرد آموزشی یا الگوی طراحی سناریوی آموزشی/تدریس است. ما اصول اولیه‌ی آموزشی و چهار مرحله‌ی آموزش اثربخش را با شرایط و مقتضیات کلاس درس منطبق ساخته ایم و براساس آن، الگویی برای طراحی و نوشتن سناریوی آموزشی/تدریس پدید آورده‌ایم.

ویژگی مهم دیگر الگوی انطباق یافته‌ی **اِشور**، عدم غفلت از مسائل انگیزشی یا انگیزش یادگیری در محیط تعلیم و تربیت است. ما در چارچوب الگوی انطباقی، از الگوی طراحی انگیزشی کلر برای تحلیل، طراحی و ارزشیابی انگیزشی آموزش استفاده کرده‌ایم.

مخاطبان کتاب

مطالعه‌ی کتاب حاضر به متخصصان تعلیم و تربیت، به ویژه تکنولوژیست‌های آموزشی، معلمان و مربیان در آموزش و پرورش و کارشناسان آموزش در سازمانها و مراکز مختلف آموزشی و به طور ویژه، دانشجویان رشته‌ی تکنولوژی آموزشی در مقاطع مختلف کارشناسی؛ کارشناسی ارشد و حتی دکتری، دانشجویان دانشگاه فرهنگیان و بطور کلی همه‌ی دست اندرکاران آموزشی توصیه می‌شود. همه‌ی کسانی که می‌خواهند با علم آموزش و کاربرد آن در کلاس درس آشنا شوند، مطالعه‌ی این کتاب خالی از لطف نیست.

سپاسگزاری

در ابتدا، خداوند بزرگ را سپاسگذارم که اینجانب را در سایه‌ی لطف و رحمت خود در تالیف این کتاب یاری کرد. نوشتن این کتاب حاصل سالها زحمت، مطالعه و تلاش اینجانب در حیطه‌ی طراحی آموزشی است. از همه‌ی کسانی که مرا در این مسیر حمایت کردند صمیمانه سپاسگزاری می‌کنم. از جناب آقای سعید لطیفی، مرتضی شاهمرادی و محسن روشنیان رامین، که در طراحی و تولید کتاب، راهنمایی‌ها و مشورت‌های علمی ارزشمندی ارائه دادند، و با نظرات موثر و مفیدشان به عنوان ارزیاب علمی و آموزشی کتاب، اینجانب را یاری رساندند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

محسن بیات

مقدمه

آموزش یک حیطةی علمی است و می بایست مبتنی بر اصول علمی انجام گیرد. معلم به عنوان معمار آموزش، باید ساختمان یادگیری را براساس اصول علم آموزش پی ریزی کند.

زمان، زمان رشتهی نظامهای آموزشی است. به طور کلی، جامعه مشخص کرده است که نظامهای مدرسه‌ای ما نیازهای جاری را برآورده نمی سازند، و به سمت یک بازسازی حرکت می‌کنیم. اما از آن مهم تر، دست اندرکاران نظامهای آموزشی به کوشش‌هایی که برای بازسازی صورت می‌گیرد جهات تازه‌ای داده و برای مسائلی که آموزش و پرورش با آن روبروست، دیدگاه سیستمی را ایجاد کرده‌اند (گانیه و دیگران، ۱۹۹۲، ترجمه علی آبادی، ۱۳۷۴).

آموزش یک اقدام انسانی است با هدف کمک کردن به مردم برای اینکه یاد بگیرند. اگرچه یادگیری می‌تواند بدون آموزش هم، صورت گیرد، اثرات آموزش بر یادگیری، غالباً سودمند است و مشاهده‌ی آن معمولاً آسان. وقتی آموزش برای تحقق هدف یادگیری خاصی طراحی می‌شود، ممکن است موفقیت آمیز باشد یا نباشد (گانیه و دیگران^۱، ۱۹۹۲). هدف کلی این کتاب کمک به معلم برای درک و کاربرد علم و هنر طراحی آموزشی در کلاس درس است.

آموزش مجموعه‌ای از رویدادهاست که برای یادگیرندگان به طریقی اثر می‌کنند که یادگیری تسهیل بخشیده شود. چرا ما از آموزش^۲ صحبت می‌کنیم نه تدریس^۳؟ به این دلیل که می‌خواهیم تمام رویدادهایی را که بر یادگیری انسان تاثیر مستقیم دارند توصیف کنیم نه فقط رویدادهایی که به وسیله‌ی فردی به نام معلم صورت می‌گیرند. تدریس می‌تواند به عنوان فقط یک نوع از آموزش و نوع بسیار مهم از آن، مورد بررسی قرار گیرد (همان).

بنا به گفته‌ی گانیه، ویگر، گلاس، و کالر (۲۰۰۵، به نقل از سیف، ۱۳۸۶) هر معلم یا آموزشگری که از دانش اصول طراحی آموزشی برخوردار باشد، از بینش وسیع تری برای کمک به یادگیرندگان در یادگیری بهره مند است (ص ۲). بنابراین، اگر قرار است آموزشی اثربخش باشد باید آن را طراحی^۴ کرد. طراحی در لغت به معنای ابداع کردن، اندیشیدن یا تنظیم یک نظریه ذهنی، ترسیم، ساختن و آماده کردن پیش نویس برنامه، اختصاص دادن یا به کار بستن منابع برای دستیابی به یک هدف، و سرانجام تهیه برنامه‌ای صحیح برای حصول آنچه از پیش تعیین شده آمده است (فردانش، ۱۳۹۴). بطور کلی طراحی آموزشی^۵ را می‌توان علم، هنر و شیوه ایجاد برنامه‌های آموزشی یا تهیه‌ی آموزش دانست (بیسکوریچ، ۲۰۰۶). این تعریف بسیار عام و کلی است. براساس یک تعریف تخصصی تر، طراحی آموزشی را می‌توان تهیه برنامه‌های مشخص برای دستیابی شاگرد به هدفهای آموزشی تعریف کرد، به عبارت دیگر، هرگاه برای دستیابی به یک مجموعه‌ای از دانش‌ها، مهارت‌ها، و گرایش‌ها به عنوان هدفهای آموزشی، مجموعه‌ای فعالیت‌ها و روش‌های آموزشی پیش از تحقق آموزش پیش بینی و تنظیم شوند، در واقع طراحی آموزشی انجام شده است. بنابراین طراحی آموزشی را می‌توان تجویز یا پیش بینی روش‌های مطلوب آموزشی برای نیل به تغییرات مورد نظر در دانش‌ها، مهارت‌ها، و عواطف فراگیران دانست (رایگلوث^۶، ۱۹۸۳، به نقل از: فردانش، ۱۳۹۴).

هر موقعیت آموزشی متشکل از شرایط، روش‌ها و نتایج است. طراحی آموزشی در واقع به پیش بینی روشهای مناسب برای دستیابی به نتایج مورد نظر در شرایط داده شده می‌پردازد. بدیهی است اتخاذ هر روش در هر شرایطی نمی‌تواند معلم یا مدرس را به نتایج مورد نظرش برساند و باید به صورت سیستماتیک عوامل گفته شده مورد بررسی

^۱ Gagne

^۲ instruction

^۳ Teaching

^۴ Design

^۵ Instructional Design

^۶ Reigluth

و تحلیل قرار گیرند و راه حل‌های مناسب ارائه شوند، و این امری است که به صورت مشخص در تعریف و شرح وظایف فعالیت‌ها به نام طراحی آموزشی گنجانده شده است (فردانش، ۱۳۹۴).

بنابراین رویکرد سیستماتیک یا نظام مند، جزیی از ماهیت ذاتی طراحی آموزشی است. نگرش سیستمی ما را ملزم می‌سازد تا به تحقق هدف سیستم آموزشی که همان ایجاد تغییر در دانش‌ها، نگرش‌ها و مهارت‌های فراگیران است و ارزیابی چگونگی رسیدن به هدف بیشتر توجه کنیم. این رویکرد، یک جریان خوداصلاح گر و منطقی است. نگرش سیستمی طراح آموزشی را ملزم می‌سازد که به طور مدام، عملیات و چگونگی انجام فعالیت‌ها را مورد بررسی قرار داده و در صورت لزوم، برای بهبود سیستم آموزشی اقدامات اصلاحی انجام دهد.

در طراحی آموزشی با رویکرد سیستمی، مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و اقدامات به صورت پشت سرهم و البته تعاملی انجام می‌شود، تا برنامه‌ای آموزشی طراحی و تولید شود، و به اجرا درآید و مورد ارزشیابی قرار گیرد. الگوهای طراحی آموزشی متعلق به این رویکرد، مشتمل بر فعالیت‌های تجزیه و تحلیل، طراحی، تولید، اجرا و ارزشیابی است. مراحل طراحی با این رویکرد، اگر چه به صورت خطی و پشت سرهم نشان داده می‌شوند، در واقع در هر مرحله این امکان وجود دارد که طراح براساس نتایج دریافت شده از اجرای هر مرحله به مراحل قبل برگردد و در اجرای آن مرحله و مراحل بعد تجدید نظر کند؛ به عبارت دیگر این فرایند را می‌توان فرایندی تعاملی بین مراحل آن در نظر گرفت که نتایج هر مرحله می‌توانند موجب تجدید نظر در مراحل قبل از آن نیز بشوند. بحث طراحی آموزش ساختن گرایانه، یا به بیانی دیگر، طراحی محیط یادگیری، نه تنها حداقل از نظر عملی، در تقابل با رویکرد سیستمی قرار نمی‌گیرد، بلکه در چارچوب نگرش سیستمی، می‌توان آموزش یا محیطی سازنده گرایانه طراحی کرد. استدلال ما در خصوص صحت این ادعا این است که آموزش امری مبتنی بر شرایط و مقتضیات عملی است، و طراح آموزش یا معلم مبتنی بر تحلیلی که از شرایط و نتایج آموزشی مورد نظرش دارد، بهترین روش شناسی را (رفتارگرایانه یا سازنده گرایانه) برای فراهم آوردن شرایط یادگیری یا تحقق اهداف آموزشی/یادگیری را انتخاب و به کار می‌بندد. در این خصوص، فردانش (۱۳۹۴) معتقد است که می‌توان در چارچوب رویکرد سیستمی طراحی آموزشی، اصول آموزش سازنده گرایانه را به کار بست.

طراحی آموزشی به عنوان یک حوزه علمی که زیرمجموعه‌ای از رشته تکنولوژی آموزشی است، می‌کوشد فرصت‌های مناسب برای یادگیری را در اختیار یادگیرندگان قرار دهد و با ایجاد تجارب یادگیری معنادار، زمینه ایجاد یادگیری اثربخش را به وجود آورد (نوروزی و رضوی، ۱۳۹۴).

بنابراین، برای طراحی آموزشی و تولید یک درسنامه/سناریوی تدریس اثربخش نیازمند اقدام عملی سیستماتیک و هوشمندانه هستیم. بدون رویکرد سیستماتیک و منظم به موقعیت آموزشی/یادگیری، بی‌شک با شکست مواجه خواهیم شد. مبتنی بر رویکرد سیستماتیک، آموزش ساختار یا نظامی سیستماتیک است که همه عوامل و عناصر آن برهم تأثیر گذاشته و از هم تأثیر می‌پذیرند. این عوامل و عناصر همچون منظومه‌ای دارای ساختاری منظم، هوشمندانه و منطقی است ...